

ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NA KARLOVAČKIM RIJEKAMA

Vucelić, Lora

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:557154>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij Ugostiteljstvo

Lora Vucelić

ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NA KARLOVAČKIM RIJEKAMA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2024.

Lora Vucelić

ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NA KARLOVAČKIM RIJEKAMA

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij Ugostiteljstvo

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr. sc. Mateja Petračić, prof. struč. stud.

Matični broj studenta: 0081140446

Karlovac, ožujak, 2024.

SAŽETAK

Općenito govoreći, riječni turizam je slabije zastupljen u Republici Hrvatskoj od ostalih turističkih grana. Međutim, zbog svojih izvanrednih prirodnih bogatstava, grad Karlovac ima veliki potencijal razvoja ove vrste turizma. Povijesno gledano, rijeke Dobra, Korana, Kupa i Mrežnica smatraju se karlovačkim rijekama i stoga se u ovom radu analiziraju kao točke od turističkog interesa. Riječni turizam obuhvaća niz riječnih turističkih aktivnosti, uključujući ribolov, rafting, jedrenje i krstarenje. Također se sastoji od turističkih atrakcija koje se nalaze uz obale rijeka. Važne svjetske rijeke privlače putnike još od antike, a prepoznate su kao vrijedan turistički resurs. Pružaju prekrasne krajolike, rekreacijske mogućnosti i obale rijeka u mnogim poznatim turističkim mjestima. Također služe kao ključni transportni putovi i izvori pitke vode. Svrha rada je kritički ispitati pitanja i poteškoće vezane uz razvoj primamljive turističke ponude, kao i stvoriti okvir za sveobuhvatniju procjenu i razumijevanje turističke ponude na obalama karlovačkih rijeka.

Ključne riječi: Karlovac, riječni turizam, rijeke, turističke aktivnosti

SUMMARY

Generally speaking, river tourism is less established and represented in the Republic of Croatia than other tourism-related industries. However, due to its outstanding natural resources, city of Karlovac has a great potential of development of this type of tourism. Historically, rivers Dobra, Korana, Kupa and Mrežnica are considered the rivers of Karlovac and are hence analysed in this paper as points of tourist interest. River tourism encompasses a range of river-based tourism activities, including fishing, rafting, sailing, and cruise. It also comprises tourist attractions that are situated along riverbanks. Important global rivers have attracted travelers since antiquity, and they have been recognized as a valuable tourism resource. They provide gorgeous scenery, recreational opportunities, and riverbanks in many famous tourist sites. They also serve as key transportation routes and drinking water supplies. The purpose of the paper is to critically examine the issues and difficulties associated with developing an alluring tourism offer, as well as to create a framework for a more comprehensive assessment and comprehension of the tourism offer on the banks of the Karlovac Rivers.

Keywords: Karlovac, kayaking, river tourism, rivers, tourist activities

SADRŽAJ

1	UVOD.....	1
1.1	Predmet i cilj rada	1
1.2	Izvori podataka i metode istraživanja.....	1
1.3	Struktura i sadržaj rada.....	2
2	POLAZIŠTA ISTRAŽIVANJA	3
2.1	Turizam kao generator razvoja gospodarstva.....	3
2.2	Važnost riječnih resursa za turizam	4
2.3	Razvoj turizma na rijekama u svijetu i Hrvatskoj	6
2.3.1	Rijeka Colorado i Grand Canyon	6
2.3.2	Rijeka Mekong.....	7
2.3.3	Rijeka Nil.....	8
2.3.4	Rijeke u Hrvatskoj	9
3	OBILJEŽJA KARLOVAČKIH RIJEKA	13
3.1	Smještaj grada Karlovca	13
3.2	Lokacije i prirodne karakteristike karlovačkih rijeka.....	15
3.2.1	Rijeka Dobra	15
3.2.2	Rijeka Korana	16
3.2.3	Rijeka Kupa	17
3.2.4	Rijeka Mrežnica.....	18
4	ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NA KARLOVAČKIM RIJEKAMA.....	20
4.1	Aktivnosti.....	21
4.1.1	Cikloturizam	22
4.1.2	Športski i rekreacijski ribolov	25

4.1.3	Vodeni sportovi.....	27
4.2	Kulturno-povijesne atrakcije.....	29
4.3	Smještajni kapaciteti	31
4.4	Dolasci i noćenja turista	33
4.5	Projekt „Susret s rijekom“ - inovativno rješenje za povećanje turističke privlačnosti karlovačkih rijeka 36	
5	ZAKLJUČAK.....	38
	BIBLIOGRAFIJA.....	40
	POPIS SLIKA.....	43
	POPIS TABLICA	43
	POPIS GRAFIKONA.....	43

1 UVOD

1.1 Predmet i cilj rada

Pogodan smještaj u središnjoj Hrvatskoj, izuzetna prometna povezanost, unikatna povijesna i kulturna baština kao i bogatstvo prirodne ljepote omogućuje gradu Karlovcu veliki potencijal za razvoj turizma. Položaj na četiri rijeke iznimno je specifičan, a on je ključan gospodarski, turistički i prometni resurs grada te osnovni izvor pitke vode za stanovništvo. Turizam je općenito jedna od najvažnijih gospodarskih grana u Republici Hrvatskoj, no riječni turizam je slabije razvijen i zastupljen. Riječni turizam uključuje razne turističke aktivnosti koje se odvijaju na rijekama kao što su primjerice krstarenje, jedrenje, rafting i ribolov. Također, uključuje turističke aktivnosti koje se odvijaju na obalama rijeka. Predmet ovog rada je analiza turističke ponude odnosno riječnog turizma na karlovačkim rijekama – Dobri, Korani, Kupa i Mrežnici.

Cilj rada je kroz detaljnu analizu pružiti okvir za pregled i bolje razumijevanje turističke ponude na karlovačkim rijekama i njihovim obalama te kritički osvrt na probleme i izazove kreiranja atraktivne turističke ponude.

1.2 Izvori podataka i metode istraživanja

Za pisanje teorijskog dijela ovog završnog rada velika većina korištene literature prikupljena je s internetskih izvora, uključujući knjige i razne znanstvene članke. Niz različitih akademskih radova i znanstvenih publikacija na tu temu korištena je kao izvor informacija.

Metode istraživanja rada su deskriptivna i analitička metoda. U *Metodologiji istraživačkog rada za stručne studije* (Čendo Metzinger, Toth, 2022.) deskripcija je definirana kao: „znanstvena metoda koja podrazumijeva postupak opisivanja pojava i predmeta kao i njihovih veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja i tumačenja”.

Nadalje, analizu su definirali kao: „traženje veze, uzroka i posljedice te izvođenje zaključka pomoću rastavljanja cjelovitoga na sastavne elemente”.¹

1.3 Struktura i sadržaj rada

Završni rad je podijeljen na 5 poglavlja, a započinje uvodnim poglavljem koji sadrži predmet i cilj rada, izvore podataka i metodologiju istraživanja te strukturu i sadržaj rada.

Drugo poglavlje elaborira polazišta na kojima se završni rad temelji, odnosno daje uvid o ulozi turizma u gospodarskom razvoju, pritom navodeći riječne resurse kao pokretače gospodarskog razvoja. Sukladno tom, navedeni su neki od istaknutijih primjera važnosti riječnih resursa u razvoju turizma u svijetu i u Republici Hrvatskoj.

Treće se poglavlje bazira na definiranju geografskog položaja karlovačkih rijeka opisujući opće prostorno-geografske i prirodne faktore nužne za razumijevanje utjecaja istih na razvoj turizma na tom području. S obzirom na činjenicu da se karlovačkim rijekama smatraju Dobra, Korana, Kupa i Mrežnica, istraživanje se odnosi na sve spomenute rijeke.

U idućem je poglavlju napravljena detaljna analiza turističke ponude na prethodno spomenutim rijekama te njihovom porječju. Kao najvažniji aspekti istaknute su aktivnosti na i uz rijeke (cikloturizam, športski i rekreacijski ribolov i vodeni sportovi), kulturno-povijesne znamenitosti i smještajni kapaciteti. Osim aktivnosti, opisane su i istaknute manifestacije te ostale točke turističkog interesa koje doprinose atraktivnosti turističke ponude na karlovačkim rijekama. U ovom dijelu završnog rada pružen je jedinstven pregled turističke ponude grada Karlovca s fokusom na riječni turizam te kritički osvrt na njezine prednosti i nedostatke.

Kako bi se zaključio završni rad, osnovni nalazi analize navedeni su u petom poglavlju.

Zaključak je popraćen popisom korištene literature te popisom priloženih tablica, grafikona i slika.

¹ Čendo Metzinger, T., Toth, M. (2022). *Metodologija istraživačkog rada za stručne studije*. Veleučilište Velika Gorica, str. 13.

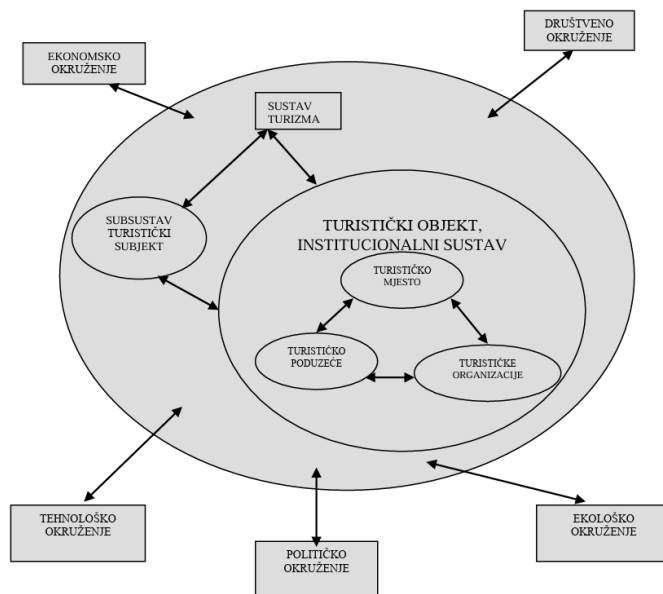
2 POLAZIŠTA ISTRAŽIVANJA

2.1 Turizam kao generator razvoja gospodarstva

Pritisak na nacionalne i lokalne vlasti da brzo razviju svoj turistički potencijal kako bi zadovoljili potražnju i ostvarili koristi, čini pažljivo planiranje i razmatranje utjecaja razvoja turizma na ljude i okoliš nužnijim nego ikad. U ekonomskim procesima gospodarstva, turizam ima izravan utjecaj ne samo na turističke već i na gospodarske djelatnosti u drugim područjima. Kaspar (1975) definira turizam kao: „vrlo složenu društvenu i ekonomsku pojavu”.²

Kompleksnost turističkog sustava i korelacijske veze između područja turizma i ostalih socioekonomskih područja gospodarstva vidljiva je u shematskom prikazu 1.:

Slika 1: Shematski prikaz sustava turizma

² Prema Kaspar, C. (1975). *Die Fremdenverkehrslehre im Grundriss*. Verlag Paul Haupt, Bern und Stuttgart, str.11.

Izvor: Blažević, B. (2007). *Turizam u gospodarskom sustavu*. Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, Hrvatska.

Iz navedenog shematskog prikaza možemo iščitati kako je turistički sustav sastavljen od dviju osnovnih komponenata, a to su:

- a) turistički objekti,
- b) institucionalni sustav.

Institucionalni sustav sastavljen je od usko povezanih i međusobno ovisnih komponenti odnosno turističkog mjesta, turističke organizacije i turističkog poduzeća. Osim što komponente turističkog sustava imaju jake međusobne interakcijske sile, turistički sustav ima snažan utjecaj na vanjske faktore odnosno tehnološko, društveno, ekološko, ekonomsko i političko okruženje. Jednako tako, vanjski faktori oblikuju turistički sustav pa možemo reći da je turizam iznimno važna komponenta gospodarstva koja uvelike utječe na sve njegove aspekte. Vrijedi i obrnuto, dakle sva područja gospodarstva snažno utječu na razvoj njegovog turističkog sustava. Iz toga proizlazi činjenica da je turizam itekako generator razvoja gospodarstva, jer njegov razvoj direktno utječe na razvoj svih drugih gospodarskih sfera. Kompleksnost ovog sustava ukazuje na važnost organizacije, prikupljanja i obrade podataka za statističke svrhe, planiranja i zakona o turizmu koji idu u korak s razvojem i promjenama u gospodarstvu.³

2.2 Važnost riječnih resursa za turizam

Važne svjetske rijeke od davnina privlače turiste, a čak su u Antici važile kao vrijedni turistički resurs. One nude prekrasne krajolike, aktivnosti za slobodno vrijeme i riječne obale u mnogim popularnim turističkim destinacijama. Također su i važni prometni pravci te mnogima osnovni izvori pitke vode. Neki od najznačajnijih primjera važnosti riječnih resursa za svjetski turizam modernog doba su rijeka Nil u Egiptu te Amazona, Dunav i Mississippi kao središta

³ Blažević, B. (2007). *Turizam u gospodarskom sustavu*. Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, Hrvatska, str. 40.

riječnih krstarenja. Slapovi Niagare i Viktorijini slapovi na rijeci Zambezi zapanjujuće su prirodne ljepote koje generiraju snažan priljev turista.

Brojna područja uz riječne tokove diljem svijeta nose titule zaštićenih područja zbog jedinstvenih ekoloških i prirodnih vrijednosti te istaknutim kulturno - povijesnim i krajobraznim bogatstvom. Rijeke predstavljaju temelj za razvoj nekih od specifičnih turističkih aktivnosti kao što su primjerice sportovi na vodi (rafting i kajaking), riječni ribolov, promatranje ptica, riječni kruzing i slično. Također, mnoge se riječne obale mogu pohvaliti bogatstvom prirodnih i kulturno-povijesnih atrakcija kao što su manifestacije, festivali i koncerti, atraktivnom ponudom u ekoturizmu i gastro turizmu, sportskom turizmu, kamping turizmu i mnogim drugim nišama turističke ponude.

Rijeke imaju niz značajnih uloga u turizmu, a one se mogu podijeliti na neizravne i izravne.

Neizravne uloge rijeka u turizmu su:

- hidroenergija
- potpora proizvodnim aktivnostima
- prometna zona
- pružanje izravnog (riba i druga hrana) i neizravnog izvora hrane (poljoprivreda uz rijeku)
- zbrinjavanje proizvodnog i ljudskog otpada

Izravne uloge rijeka u turizmu uključuju:

- okoliš za turističke aktivnosti (prirodni i izgrađeni)⁴
- opskrbu pitkom vodom
- prijevoz (teretni brodovi, riječni kruzeri)
- rekreacijske aktivnosti na vodi (ribolov, vodeni sportovi)

Količina vode koja se iskorištava u globalnom je porastu. Statistički podaci potvrđuju da se globalna industrijska proizvodnja u svibnju 2023. povećala se za 0,35% u odnosu na svibanj 2022.,

⁴ Prideaux, B., Cooper, M. (2009). *River Tourism*. CAB International, str. 19.

što implicira povećanje korištenja vode u industrijske svrhe.⁵ Također, svjetska populacija u 2023. broji 8,045,311,447 ljudi, što je porast od 0,88% u odnosu na 2022. Sukladno tome, povećava se i upotreba pitke vode.⁶ Globalno bogatstvo je također u porastu na štetu budućeg prosperiteta zbog neodrživog upravljanja prirodnim resursima. Glavna direktorica Svjetske banke za razvojnu politiku i partnerstva, Mari Elka Pangestu, smatra da je od ključne važnosti da se ljudski kapital i obnovljivi prirodni izvori tretiraju jednako važnima kao i tradicionalni izvori gospodarskog rasta kako bi se postiglo dugoročno blagostanje.⁷ Ovo su samo neki od čimbenika koji stvaraju ogroman pritisak na rijeke i njihov okoliš. Stoga održivost mora biti glavni cilj koji će sve više određivati kapacitete u kojem će rijeke nastaviti podržavati turističke aktivnosti.

2.3 Razvoj turizma na rijekama u svijetu i Hrvatskoj

2.3.1 Rijeka Colorado i Grand Canyon

Na sjeverozapadu savezne države Arizone u Sjedinjenim Američkim Državama nalazi se Grand Canyon - duboko usječena dolina rijeke Colorado. Riječna erozija stijena dovela je do nastanka iznimno zanimljivih i specifičnih reljefnih oblika crvene boje.

⁵ *Global industrial production growth between January 2019 to May 2023, by region*. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/1033936/industrial-production-growth-worldwide/> (13.11.2023.)

⁶ *World Population Growth Rate 1950-2023*. Dostupno na: <https://www.macrotrends.net/> (13.11.2023.)

⁷ *Global Wealth Has Grown, But at the Expense of Future Prosperity: World Bank*. Dostupno na: <https://www.worldbank.org/> (13.11.2023.)

Slika 2: Grand Canyon Horseshoe Bend vidikovac u staklu

Izvor: Google slike.

Godine 1979. Grand Canyon je uvršten na popis svjetske prirodne baštine UNESCO-a, a već je 1919. godine proglašen nacionalnim parkom. Privlači oko 5 milijuna turista godišnje.⁸ Grand Canyon nudi mnoštvo mogućnosti za rekreaciju od planinarenje slikovitom obalom i hvatanja u koštac sa snažnim valovima rijeke u kajaku. Rijeka Colorado entuzijastima svih uzrasta nudi nezaboravno iskustvo. U ponudi su i obilasci terencima, helikopterima i brodovima.

2.3.2 Rijeka Mekong

Duljina toka rijeke Mekong iznosi 4800 kilometara pa je tako treća po duljini na azijskom kontinentu, nakon rijeka Yangtze i Huang He.⁹ Teče kroz šest država uključujući Kinu (više od polovice toka), Mjanmar, Laos, Kambodžu, Tajland i Vijetnam. Ključan je izvor u ribolovnoj industriji i sadrži neka od biološki najrazličitijih staništa na svijetu pa je važnost rijeke Mekong na globalnoj razini. Kako se proteže kroz više zemalja aktivnosti se razlikuju od mjesta do mjesta.

⁸ *Grand Canyon*. Enciklopedija.hr. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=23093> (17.11.2023.)

⁹ *The Longest Rivers of Asia*. Dostupno na: <https://www.worldatlas.com/> (20.11.2023.)

Slika 3: Cai Rang plutajuća tržnica u Vijetnamu

Izvor: Vietnam-online. Dostupno na: <https://vietnam-online.org/>.

U Vijetnamu je atrakcija posjet lokalnim plutajućim tržnicama. Najistaknutije takve tržnice su Cai Beu i Cai Rang. Također je popularno unajmiti lokalnog vodiča koji vodi turiste po rijeci u *sampanu* (vijetnamskom uskom brodu). U Laosu su popularne tube za vodene sportove, posebice u Vang Viengu gdje se turisti voze strujama rijeke na tubama što je odličan način za upoznavanje prirode i sela na riječnoj obali Mekonga.¹⁰

2.3.3 Rijeka Nil

Od izvora do ušća u Sredozemno more, rijeka Nil prostire se na dužini od preko 6600 kilometara. Glavni je izvor navodnjavanja pretvarajući suho područje u plodno poljoprivredno zemljište unazad tisućama godina. Kao što je bio i u prošlosti, Nil je danas važan trgovački i prometni put te jedna od najvažnijih turističkih atrakcija Egipta. U Egiptu i Siriji/Palestini prva su se potencijalna putovanja u turističke svrhe dokumentirala 1880-ih kao putovanja u svrhu istraživanja, trgovine te religioznih i avanturističkih iskustava. Rijeka Nil je bila ključ razvoja drevne egipatske civilizacije, a u današnje vrijeme 95% stanovništva Egipta nastanjeno je u

¹⁰ Mekong Tourism Coordinating Office internetska stranica. Dostupno na: <https://www.mekongtourism.org/> (18.11.2023.)

radijusu od samo nekoliko kilometara od iste. Osnovni je izvor vode za gradove i navodnjavanje poljoprivrednih zemljišta te izvor električne energije proizvedene u hidroelektranama.¹¹

Slika 4: Kruzer na Nilu

Izvor: Google slike.

Najistaknutiji turistički proizvod na Nilu su riječna krstarenja čijem su razvoju uvelike doprinijele dobre i kvalitetne luke. Tradicionalni su dio ponude u turizmu Egipta, a znatno doprinose razvoju turizma u lučkim gradovima te razvoju hotelske i općenito smještajne infrastrukture. Problem s kojim je suočena egipatska vlada isti je kao i u većini popularnih turističkih destinacija – neodrživo gospodarenje prirodnim resursima i onečišćenje koje dovodi do narušavanja bioraznolikosti. Posvećeni su privlačenjem što većeg broja turista, ali uz fokus na očuvanje okoliša.

2.3.4 Rijeke u Hrvatskoj

U Srednjoročnom planu razvitka vodnih putova, luka i pristaništa Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2031. godine napravljena je analiza sustava upravljanja vodenim putovima promatranjem sljedećih faktora: financija, komunikacije, ljudskih resursa, organizacije i ovlasti, procedura, strateškog upravljanja i upravljanja informacijama. Svaki od aspekata je kvalitativno

¹¹ Brown, T. (2023). *Nile River*. National Geographic Society. Dostupno na: <https://education.nationalgeographic.org/resource/nile-river/> (26.11.2023.)

ocjenjen ocjenama „zadovoljavajuće” za dobro uređene faktore ili ocjenom „postoji prostor za unaprjeđenje” za one koji imaju utvrđene nedostatke. Ispod se nalazi tablica sa rezultatima analize.

Tablica 1: Ocjenjivanje efikasnosti sustava upravljanja vodenim putovima

<i>PROMATRANI FAKTOR</i>	<i>OCJENA</i>
<i>Financije</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Komunikacije</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Ljudski resursi</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Organizacija i ovlasti</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Procedure</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Strateško upravljanje</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje
<i>Upravljanje informacijama</i>	Postoji prostor za unaprjeđenje

Izvor: Izrada autora.

Ocjenjeno je kako je potrebno unaprijediti sve od promatranih područja upravljanja. Iako je financiranje osigurano iz različitih europskih i domaćih programa i fondova, dostupni financijski instrumenti još uvijek nisu maksimalno iskorišteni u ovom sektoru. Kod komunikacije i upravljanja informacijama odnosno dijeljenja informacija između ključnih tijela prostor za poboljšanje leži u korigiranju procesa prikupljanja, organizacije i upotrebe informacija. Osim što ne postoje standardne forme unosa prikupljenih podataka, oni se često unose manualno pa je tako velika mogućnost grešaka. Potrebno je uvođenje univerzalne i pouzdane platforme te alata za brži unos i provjeru podataka, reduciranje mogućnosti grešaka i općeg poboljšanja sustava. Kod ljudskih resursa ocjenjeno je da je trenutni broj zaposlenika na poslovima u ovom sektoru zadovoljavajući no postoji mogućnost da će u narednom periodu doći do povećanja opsega posla što će zahtijevati povećanje njihovog broja. Kod organizacije i ovlasti ključno je odvajanje operativne od zakonodavne funkcije Ministarstva mora, prometa i infrastrukture u pogledu kontrole stanja plovnih putova, planiranog provođenja gradnje, modernizacije i tehničkog napretka. Iako su procedure jasno određene, problem je što nisu digitalizirane te je njihovo provođenje poprilično sporo. Osim digitaliziranja, potrebno ih je i automatizirati. U području

unutarnje plovidbe strateško planiranje podrazumijeva određivanje strateških ciljeva, mjera, prioriteta i pokazatelja. S obzirom na to da se oni donose na godišnjoj razini za cijelu državu nema mjesta za detaljne i precizne ciljeve fokusirane isključivo na unutarnju plovidbu.¹²

Riječni krizing doživio je procvat u 21. stoljeću posebice na području Europe – na rijekama Rajni, Majni i Dunavu. Trendovi pokazuju sve veći porast potražnje za riječnim krstarenjima u Europi. Riječni kruzeri su sve veći, izgradnja sve skuplja, a luksuz i komfor rapidno rastu sukladno s potražnjom. Hrvatska broji sedam riječnih pristaništa na tri rijeke; Aljmaš, Batinu, Vukovar i Ilok na Dunavu, na pristaništa na Savi u Slavanskom Brodu i Sisku te pristanište na Dravi u Osijeku. Hrvatska turistička zajednica ukazala je na važnost podizanja svijesti i interesa za nautički turizam riječnih kružnih putovanja kroz projekt izrade logotipa, šest jednakih jarbola i sedam zastava za prethodno navedenih sedam hrvatskih riječnih pristaništa. Unatoč velikom potencijalu za razvoj nautičkog turizma na rijekama omogućenim prirodno razvijenim sustavom unutarnjih vodnih putova, Hrvatska nema konkretne strateške ciljeve za razvoj svih oblika nautičkog riječnog turizma – međunarodnog i domaćeg jahtarenja te jednodnevnih i međunarodnih riječnih krstarenja. Unatoč tome, postoji značajna potražnja za takvom vrstom odmora u Hrvatskoj. Povećanu potražnju za krstarenja Dunavom dokazuje sve veći broj kruzera iz godine u godinu te pojava aranžmana turističkih agencija u kojima je organizirano kompletno putovanje od slijetanja putnika u zagrebačku zračnu luku. Prosječan kapacitet brodova je 150 putnika, a duljina brodova 130 metara. Bosut, Kupa uzvodno od Siska i Drava uzvodno od Osijeka mogu se pohvaliti kvalitetnom ponudom sportsko-rekreacijske i izletničke plovidbe sa prosječnim kapacitetom od 50 putnika i duljinom brodova do 20 metara. S obzirom da je i tu potrebno poboljšanje i gradnja pristaništa, mnoge su se lokalne vlasti posvetile gradnji takve infrastrukture kao primjerice Vučedol na Dunavu, Belišće na Dravi te Andrijaševci, Otok i Nijemci na Bosutu.¹³

Vodni tok rijeke Cetine prepoznat je kao veliki potencijal za mnogobrojne specifične oblike turizma. Osim što je bogata arheološkim nalazištima, smještaj uz planine i prirodni fenomeni čine

¹² *Srednjoročni plan razvitka vodnih putova, luka i pristaništa Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2031. godine.* (2022). Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Dostupno na: <https://mmpi.gov.hr> (27.11.2023.)

¹³ Borić, T. (2021). *Riječni krizing na Dunavu – apsolutni hit stranim turistima.* Nacional. Dostupno na: <https://www.nacional.hr/rijecni-krizing-na-dunavu-apsolutni-hit-stranim-turistima/> (27.11.2023.)

Cetinu i njezinu obalu privlačnom avanturistima koji traže više od sporta i rekreacije pa ju posjećuju radi kajakinga, raftinga, *trekkinga* i slobodnog penjanja po stijenama.

U Šibensko-kninskoj županiji nalazi se najveći hrvatski nacionalni park - Nacionalni park Krka koji se proteže od toka rijeke Krke do gornjeg toka rijeke Čikole. Čuva neprocjenjiva prirodna bogatstva; slapove (slapovi Bilušića buk, Brljan, Manojlovački slap, Rošnjak, Miljacka, Roški slap i Skradinski buk), jezera, speleološke objekte (špilja Miljacka), biljne (piramidalni zvončić) i životinjske (šareni daždevnjak, čovječja ribica) endemske vrste, ali i kulturno-povijesne objekte (ostaci rimskog vojnog logora). Ima veliku ponudu biciklističkih ruta i pješačkih staza, posjete špiljama, vožnje brodovima te poučnih staza. Zbog raznovrsne turističke ponude, Nacionalni Park Krka privlači različite profile turista od onih koji su u potrazi za avanturom, obitelji, ljubitelja prirode do onih zainteresiranih za kulturne i povijesne atrakcije.¹⁴

¹⁴ Službena internetska stranica Nacionalnog parka Krke. Dostupno na: <https://www.npkrka.hr/hr/> (24.11.2023.)

3 OBILJEŽJA KARLOVAČKIH RIJEKA

3.1 Smještaj grada Karlovca

Nadvojvoda Karlo Habsburški osnovao je grad Karlovac 13. srpnja 1579. godine kao vojnu utvrdu u borbi protiv Turaka. Tada je službeno započela izgradnja renesansnog grada u obliku pravilne šesterokrake zvijezde omeđene rijekama Dobrom, Koranom, Kupom i Mrežnicom. Od svog osnutka pa sve do danas razvijao se kao važno prometno središte; od položaja na povijesno važnim cestama Jozefini, Karolini i Lujzijani u prošlosti, do položaja na sjecištu najvažnijih europskih i hrvatskih autocesta danas te blizini susjednim državama Bosni i Hercegovini i Sloveniji. Od slovenske prijestolnice Ljubljane udaljen je 104 kilometra zračne linije, do mađarske Budimpešte oko 400 kilometara, austrijskog Beča 410 kilometara i Sarajeva u Bosni i Hercegovini 386 kilometara. Leži i u blizini grada Rijeke (oko 90 kilometara) i grada Zagreba (manje od 50 kilometara). Karlovac je planski izgrađeni grad parkova, perivoja i šetnica s tradicionalnim kulturno-povijesnim i gospodarskim značenjem.¹⁵

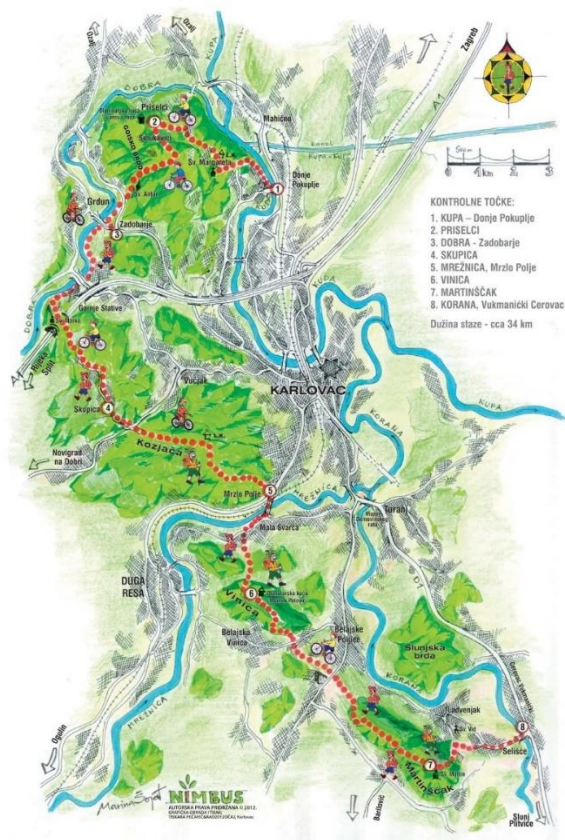
Kada govorimo o hidrografskoj mreži odnosno opisu slivnoga područja i određivanju mreže vodotoka¹⁶ grada Karlovca, za daljnji kontekst ovog završnog rada važno je istaknuti da se u užem području grada nalaze tokovi dviju rijeka – Kupe i Korane. Unatoč tome, u daljnjoj će se razradi ovog poglavlja analizirati turistička ponuda u okolici i na samim rijekama koje se tradicionalno smatraju rijekama grada Karlovca - Dobri, Korani, Kupi i Mrežnici. Turističke atrakcije Kupe i Mrežnice nalaze se u neposrednoj blizini pa se također promatraju kao pokretači riječnog turizma i turizma općenito u gradu Karlovcu.

¹⁵ Službena internetska stranica grada Karlovca. Dostupno na: <https://www.karlovac.hr/> (25.11.2023.)

¹⁶ Žugaj, R. *Hidrologija*. Hrvatsko hidrološko društvo. Dostupno na: <http://hhd.hr/o-hidrologiji/> (25.11.2023.)

Slika 5: Topografski prikaz tokova Dobre, Korane, Kupe i Mrežnice na karlovačkom području

PLANINARSKA OBILAZNICA 4 RIJEKE

Autor: Šojat, M. (2012). Karta planinarske obilaznice „4 RIJEKE KARLOVAČKE”. Nimbus.
Obrada: Tiskara Pečarić&Radočaj.

Iznad navedeni kartografski prikaz autorice Marine Šojat i hrvatskog planinarskog društva Martinšćak za projekt obilaznica 4 RIJEKE KARLOVAČKE prikazuje planinarske i biciklističke rute koje prolaze uz sve četiri rijeke kroz 30 kilometara odnosno 12 sati hoda umjerenog tempa. Početak joj je na obali rijeke Kupe (Donje Pokuplje), a završetak na obali rijeke Korane (Vukmanički Cerovac) prolazeći uz Dobru i Mrežnicu.

3.2 Lokacije i prirodne karakteristike karlovačkih rijeka

3.2.1 Rijeka Dobra

Mnogo manjih šumskih izvora formiraju dvije izvorišne rječice rijeke Dobre, Skradsku Dobru s izvorom u gradiću Skradu i Bukovsku Dobru sazdanu od pritoka koji izvire s vrha Veliki Kicelj i s podnožja Javorove kose. Skradska i Bukovska Dobra se u mjestu Donja Dobra spajaju u jedinstveni riječni tok Gornju Dobru koja zatim teče tridesetak kilometara do grada Ogulina gdje ponire u Đulinom ponoru. Podzemljem teče preko 16 kilometara kroz najveći špiljski sustav u Hrvatskoj pod nazivom Đula-Medvednica.

Slika 6: Đulin ponor u gradu Ogulinu

Izvor: Turistička zajednica grada Ogulina.

Nadzemni se tok vraća pokraj sela Gojak gdje svoj tok nastavlja uzvodno do ušća u rijeku Kupu kod grada Karlovca kao Donja ili Gojačka Dobra.

Dobra nije zagađena industrijom što se ne može reći za Gornju Dobru koja je onečišćena praonicom željezničkih vagona i drvnom industrijom. Gornja se Dobra ističe vrlo promjenjivom brzinom protoka, a prosječni joj je pad 1,4%. Kilometar i pol od Đulinog ponora u Ogulinu, njezin je tok preusmjeren izgradnjom hidrocentrale u svrhu napajanja pogona hidroelektrane Gojak. U nepristupačnom području s visokim liticama teče Donja Dobra s kanjonom od 13-15 kilometara

dužine prepoznatljivom po brzacima i slapova. Posljedica tektonskog rasjeda na čitavom koritu je iznimno nepravilno dno. Prosječne je dubine do 4 metra i širine 15-25 metara. Na Donjoj je Dobri postavljena hidroelektrana Lešće što je rezultiralo nastankom akumulacijskog jezera. Nažalost taj je potez uništio mnoga prirodna bogatstva i ugrozio biljna i životinjska staništa (mladica - glavatica lat. *Hucho Hucho*).¹⁷

3.2.2 Rijeka Korana

Nacionalni park Plitvička jezera proglašen je prvim područjem u Hrvatskoj s najvećom kategorijom zaštite 8. travnja 1949. godine, a 26. listopada 1979. godine upisan je na UNESCO-u listu svjetske prirodne baštine.¹⁸ Rijeka Korana duga je 134,2 kilometra s izvorom u Plitvičkim jezerima i ušćem u rijeku Kupu kod Karlovca. Rijeka Korana je jedna od najčišćih i najljepših rijeka gorske Hrvatske. Smatra se da je njezin izvor jedan od najljepših krških izvora na svijetu.

Slika 7: Nacionalni park Plitvička jezera

Izvor: Google slike.

¹⁷ Službena internetska stranica ŠRD Ogulin. Dostupno na: https://srd-ogulin.hr/old_page/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=16 (22.11.2023.)

¹⁸ Službena internetska stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera. Dostupno na: <https://np-plitvicka-jezera.hr/> (22.11.2023.)

Pripada crnomorskom slijevu. Korana ima lijevi (Slunjčica i Mrežnica) i desni (Radonja) pritok. Na ušću Slunjčice u Koranu kod Slunja nastali su slikoviti slapovi Rastoke. Na nekim dijelovima Korana prolazi kroz kanjone visine preko 100 metara, od kojih su neki ogoljeli, a neki obrasli šumom bukve.

3.2.3 Rijeka Kupa

Rijeka Kupa jedna je od četiri karlovačke rijeke, no važna je i drugim gradovima središnje Hrvatske; nešto istočnije smještenim gradovima Sisku i Petrinji te zrinsko-frankopanskom Ozlju. Pritok je rijeke Save, duga je 296 kilometara i teče kroz Hrvatsku i Sloveniju. Od ukupno 10 457,9 kvadratnih kilometara porječja, 9442,9 je u Hrvatskoj, a 1015 u Sloveniji. Lijevi pritoci rijeke Kupe su Kravarščina, Čabranka i Kupčina, a desni Dobra, Glina, Korana, Petrinjčica i Utinja.

Slika 8: Izvor rijeke Kupe

Izvor: Privatna kolekcija autora.

Izvor joj je Kupeško jezero u Nacionalnom parku Risnjak, a 12. prosinca 1963. godine proglašeno je zaštićenim. Jedno je od najvećih i najdubljih hrvatskih izvorišta te pejzažni i hidrološki fenomen

jarke tirkizne boje. Nedaleko od izvora nalazi se dolina Kupe koja je stanište 500 vrsta leptira, noseći tako naziv *čudesna dolina leptira*.¹⁹

3.2.4 Rijeka Mrežnica

Rijeka Mrežnica nastala je od dva izvorišna kraka odnosno Istočne i Zapadne Mrežnice. Istočna izvire nedaleko od Brinja, a zatim kod Stajničkog polja ponire u Malu Kapelu. Nadzemni tok ponovno nastaje u Plaškom polju (Dretulja) pa teče sjeveroistočno, a zatim jugoistočno te nakon 6,5 kilometara u podzemlju ponovno izvire kod sela Mrežnica po kojemu je nazvana. Nastavlja do Karlovca gdje se ulijeva u Koranu. Zapadna Mrežnica kao Sušik izvire u Drežničkom polju pa podzemnim tokom prolazi do Zagorske kose gdje ponovno izvire na 883 metra nadmorske visine. Nastavlja na sjever do Oštarija pa ponire u Kapelu. Kod Tounja ponovno izvire kao Tounjščica, a na sjevernom toku nastavlja kao Rudnica. Nedaleko od grada Ogulina spaja se s Istočnom Mrežnicom. Umjetno jezero Sabljaci rezultat je gradnje brane pokraj sela Sabljak od 1954. do 1959. godine na Zapadnoj Mrežnici gdje se voda odvodi do hidroelektrane Gojak 5 kilometara sjeveroistočno od Ogulina.²⁰

Slika 9: Sedrene barijere na rijeci Mrežnici

Izvor: Službena internetska stranica grada Duga Rese.

¹⁹ Hrvatske Vode. (10.05.2017). *Kupa – rijeka tirkiznog izvora koja izvire u nacionalnom parku*. Službena internetska stranica Hrvatskih Voda. Dostupno na: <https://voda.hr/hr/novost/kupa-rijeka-tirkiznog-izvora-koja-izvire-u-nacionalnom-parku> (20.11.2023.)

²⁰ Službena internetska stranica HEP-a. Dostupno na: <https://www.hep.hr/> (22.11.2023.)

Rijeka Mrežnica jedna je od pritoka rijeke Korane u koju se ulijeva kod grada Karlovca. Prepoznatljiva je po iznimnoj bistrini i čistoći te biološkoj raznolikosti flore i faune. U 64 kilometra riječnog toka i 1491 kilometra kvadratna porječja formirala je 93 sedrene barijere i brojne slapove, od kojih je njih šest iznad šest metara visine.

4 ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NA KARLOVAČKIM RIJEKAMA

Karlovačke rijeke Dobra, Korana, Kupa i Mrežnica imaju izniman potencijal za razvoj različitih specifičnih vrsta turizma, a ponajprije onih vezanih uz odmor te sport i rekreaciju. Ističu se i u području ribolova. Sa smještajem u središnjoj Hrvatskoj odličan su bijeg od gradskog asfalta i visokih ljetnih temperatura kako za Karlovčane, tako i za strane i domaće turiste. U ljetnim se mjesecima posebice ističe kupališni turizam najčešće na Korani i Mrežnici te manifestacije na obalama rijeka. U blizini karlovačke jezgre na rijeci Korani nalazi se Foginovo, prekrasno uređeno i vrlo pristupačno gradsko kupalište s mnoštvom sadržaja za posjetitelje. Od 2016. godine desna obala rijeke Korane bogatija je za još jedno vrijedno turističko dobro, prvi slatkovodni akvarij u Hrvatskoj pod nazivom *Aquatika*. Projekt je gotovo u potpunosti financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Cilj projekta je edukacija posjetitelja o bioraznolikosti flore i faune hrvatskih rijeka i jezera te nastanku, kulturi i povijesti karlovačkih rijeka. U akvariju se može vidjeti četrdesetak endemskih i preko stotinu slatkovodnih ribljih vrsta. U sklopu projekta uređena je šetnica, edukacijski centar, kongresna dvorana, ugostiteljski objekt i drugo. Šetnica je uvelike doprinijela funkciji obale rijeke Korane nudeći mogućnost za šetnju, rekreaciju i druženje.²¹

Za kupanje na rijeci Mrežnici posjetitelji moraju potegnuti u užu okolicu grada Karlovca, do obližnjeg gradića Duga Rese ili na neka od kupališta u manjim mjestima u blizini. Poznata je i po kamping turizmu, a neki od najistaknutijih kampova su kamp *Slapić* u Mrežničkom Brigu, robinzonski kampovi *Leskar* i *Sound&Vision* u Gornjem Zvečaju. Za one željne adrenalina u ponudi se mogu naći i vodeni sportovi kao što su rafting i kajaking. Unatoč postojećoj ponudi u avanturističkim aktivnostima na karlovačkim rijekama i njihovom velikom prirodnom potencijalu, svakako ima prostora za daljnji napredak u razvoju te vrste turističke ponude. Osim što bi to

²¹ Službena internetska stranica Aquatike. Dostupno na: <https://www.aquariumkarlovac.com/o-nama/> (25.11.2023.)

značilo povećanje kvalitete turističke ponude grada Karlovca, značajno bi doprinijelo i ponudi za lokalno stanovništvo.

Grad Karlovac, Turistička zajednica grada Karlovca i suradnici marljivo organiziraju manifestacije atraktivnog turističkog sadržaja. Stari narodni običaj paljenja Ivanjskog krijesa na obali rijeke Kupe održao se sve do danas, a najstariji zapis o tome datira iz davne 1779. godine. Rijeka Kupa nedaleko od centra grada dijeli povijesne rivale, kvartove Baniju i Gazu. Svake se godine oni natječu u trajanju, veličini i ljepoti zapaljenih krijesova. Krijesovi povijesno simboliziraju karlovačke lađare i njihovu stoljetnu trgovinu žitom, a njihovo paljenje predstavljalo je obred zazivanja kvalitetnog uroda žita.²²

Od 2020. godine, akvarij *Aquatika* organizira društveno-edukacijski program pod nazivom „Subotom na Koranu!” tijekom subota u rujnu. Privlači posjetitelje svih uzrasta opširnom ponudom aktivnosti kao što su badminton, kamping park, dnevni boravak s didaktičkim igračkama, *hammoc* park, obaranje kantica vodenim špicama, *slack line* traka, streličarstvo, supovi i *zip line*.

U proljetnim mjesecima travnju i svibnju održava se manifestacija *Proljeće u Karlovcu* s bogatom ponudom raznovrsnih programa. Nude se tako igre, izložbe, koncerti, gastro ponuda u lokalnim restoranima, predavanja, prezentacije i radionice. Atrakcija su naravno i karlovačke rijeke koje su uključene u različite vođene ture i šetnje s vodičima i planinarima te kajak ture.

Važno je istaknuti i *Dane piva*, *Zvezdano ljeto* i *Advent u Karlovcu*, manifestacije od iznimnog značaja za karlovačku turističku ponudu.

Uz navedene specifične oblike turizma, na karlovačkim rijekama postoji posebno veliki potencijal za razvoj cikloturizma, ribolovnog turizma i vodenih sportova. Te su aktivnosti detaljnije obrađene u sljedećem poglavlju.

4.1 Aktivnosti

²² *Ivanjski krijes*. Službena internetska stranica Turističke zajednice grada Karlovca. Dostupno na: <https://visitkarlovac.hr/ivanjski-krijes/> (25.11.2023.)

4.1.1 Cikloturizam

Zbog iznimne prostorne raznolikosti na razmjerno malom prostoru od svega 56.594 km², Hrvatska je atraktivna destinacija s dobrim preduvjetima za razvoj cikloturizma odnosno biciklističkog turizma. U prilog joj ide i očuvana prirodna baština, bogatstvo povijesno-kulturnih znamenitosti te pogodna klima. Unatoč velikim mogućnostima, cikloturizam je trenutno na niskom stupnju razvijenosti u Hrvatskoj, a tome najviše pridonosi izostanak potrebne infrastrukture (biciklističke staze i neophodan prateći sadržaj).

Najznačajniji oblici biciklizma su biciklistički sport, ciklomobilnost i cikloturizam; gdje cikloturizam možemo definirati kao vrstu turizma u kojoj je bicikl transportno sredstvo za doživljaj na destinaciji. Cikloturisti se dalje mogu podijeliti na brdske, cestovne i rekreativne i touring cikloturiste. Ispod je navedena podjela pobliže opisana u tablici 2.

Tablica 2: Vrste cikloturista prema vrsti prometnice i tipu bicikla koji preferiraju

<i>CIKLOTURISTI</i>	<i>OBILJEŽJA</i>	<i>TIP BICIKLA</i>	<i>TIP PROMETNICE</i>
<i>Brdski</i>	<ul style="list-style-type: none"> Motiv uzbuđenja, adrenalina, zabave Napredni rekreativci i sportaši (mlađa populacija) Sudjeluju na <i>biciklijadama</i> i maratonima Podvrste: <i>cross-country</i> i <i>downhill</i> (često koriste žičare u planinama ljeti) 	<ul style="list-style-type: none"> Brdski bicikli (<i>mountain bike</i> MTB) Više podvrsta ovisno o terenu i načinu vožnje 	<ul style="list-style-type: none"> Makadam Trava / zemlja Strmi i kameniti teren
<i>Cestovni</i>	<ul style="list-style-type: none"> Motiv sporta i brzine Napredni rekreativci i sportaši Mala osjetljivost na promet i strme nagibe Grupne vožnje i maratoni 	<ul style="list-style-type: none"> Cestovni bicikl (lakši i brži) 	<ul style="list-style-type: none"> Dobro održavane asfaltirane ceste
<i>Rekreativni i touring</i>	<ul style="list-style-type: none"> Slikovita mjesta, obilježene i uređene biciklističke staze i ceste s manje prometa Traže smještaj prilagođen 	<ul style="list-style-type: none"> Gradski bicikli i MTB 	<ul style="list-style-type: none"> Asfaltirana ili betonska podloga i kvalitetniji makadam Uređene

	specifičnim potrebama <ul style="list-style-type: none"> • Sudjeluju na <i>biciklijadama</i> (domaće tržište - rekreativni biciklisti) • Podvrste prema motivaciji: <ol style="list-style-type: none"> a) Povremeni cikloturisti kojima vožnja biciklom (vlastitim ili u najmu) čini jednu od aktivnosti, voze najčešće kraće kružne ili zvjezdaste ture - riječ je o najvećem i najvažnijem segmentu b) Cikloturisti kojima je vožnja biciklom glavni motiv dolaska u destinaciju (individualno ili posredstvom agencije), često voze duge višednevne linijske <i>EuroVelo</i> rute 	<ul style="list-style-type: none"> • najam bicikala za <i>touring</i> (dulje dionice) i <i>trekking</i> (brdski bicikli) • Sve više i električni bicikli 	biciklističke staze i javne ceste s malim prometom
--	---	--	--

Izvor: Klarić, Z., Kos, G., Krešić, D. i Miličević, K. (2015). *AKCIJSKI PLAN RAZVOJA CIKLOTURIZMA*. Institut za turizam.

Spomenuta podjela cikloturista ključna je za razumijevanje razvoja cikloturističke ponude, a možemo zaključiti kako u gradu Karlovcu i Karlovačkoj županiji razvoj rekreativnog i touring cikloturizma ima najveći potencijal. U ostatku će se poglavlja stoga govoriti o tome koji su kriteriji rekreativnog i touring cikloturizma te u kojem su stupnju zadovoljeni.

U potrazi za slikovitim mjestima oni bolje fizičke spreme mogu se otisnuti na više nadmorske visine Male i Velike Kapele, Kleka i Petrove gore, a oni željni ljepote krajolika imaju odličan izbor staza u dolinama Dobre, Korane, Kupe i Mrežnice. Cikloturisti mogu obići mjesta s obiljem kulturno-povijesnih znamenitosti kao što su Dubovac, Bosiljevo, Cetingrad, Drežnik, Modruš, Novigrad na Dobri, Ogulin, Ozalj, Slunj i Tounj. Preko rijeka Dobre, Mrežnice i Tounjščice nerijetko se prolazi povijesnim kamenim mostovima. Također, biciklističkim rutama može se provesti i dijelovima Parka prirode Žumberak i Nacionalnog parka Plitvička jezera. Kada je riječ o *bike-friendly* smještajnim jedinicama koju preferiraju rekreativni i touring cikloturisti, u trenutačnoj ponudi ističe se hotel *Korana-Srakovčić* (4*). Nalazi se u blizini samog centra grada Karlovca na obali rijeke Korane, a nudi usluge pranja sportske odjeće i skladištenja bicikala. *Cycle*

Croatia na popisu *bike-friendly* smještaja u Karlovačkoj županiji navodi još i hotel *Srce Prirode* (3*) u Ribniku. Kroz suradnju Karlovačke županije i institucija 2020. godine izdan je pravilnik o dodjeli kategorizacije smještajnih jedinica sa standardom kvalitete *Bed&Bike*. U prvom je krugu kriterije zadovoljilo 17 ugostitelja pa možemo zaključiti da zaista postoji inicijativa za poboljšanje ugostiteljske ponude za cikloturiste. Također, u pogledu ponude *biciklijada*, na području Karlovačke županije na godišnjoj se razini održavaju dvije; *prvosvibanjska biciklijada*, *Proljetna biciklijada* i *biciklijada Karlovačke 4 rijeke - Memorijal Želimira Grbića Grbe* u organizaciji SRK *Pedala Laganini* kružna ruta 91 km na relaciji Karlovac – Barilović - Generalski Stol – Bosiljevo – Jaškovo – Karlovac. Sukladno s time, možemo zaključiti kako cikloturisti sa ovom motivacijom dolaska imaju dobru ponudu u ovom segmentu na karlovačkom području.

Na prostoru Karlovačke županije postoji potencijal za ovu turističku nišu zahvaljujući ukupno oko 700 kilometara biciklističkih staza koje se razlikuju prema zahtjevnosti terena i nadmorskoj visini. Variraju od 30 kilometara do nekoliko stotina kilometara duljine, a nadmorska visina od 25 do 580 metara. Ulaskom u Europsku Uniju, hrvatske su se rute povezale s međunarodnim biciklističkim rutama u Europi (*EuroVelo*).²³ Međutim, niti jedna od *EuroVelo* ruta ne prolazi kroz Karlovačku županiju. Kroz grad Karlovac cikloturisti prolaze dvjema državnim biciklističkim rutama uključujući Zagorsku Karolina rutu (D6) i Dinarsku rutu (D3). Zagorska Karolina ruta počinje na graničnom prijelazu Rupa i završava u Murskom Središću, dok Dinarska ruta počinje Jurovskom Brodu i završava u Metkoviću.²⁴

Unatoč prirodnom potencijalu, cikloturisti na ovom području nailaze na brojne prepreke čije rješavanje zahtjeva velika financijska ulaganja u infrastrukturu i prateće sadržaje. Mnoštvo je lokalnih cesta uz rijetko naseljena mjesta s niskim intenzitetom prometa koje podržavaju cikloturističke rute, no one su manjkave kada govorimo o popratnom sadržaju i ugostiteljskim objektima. Također, na nekim dijelovima navedene ceste postaju prometno opterećenije i iznimno opasne za bicikliste. Označene biciklističke trake i biciklističke staze gotovo da i ne postoje te u tom segmentu Karlovačka županija ne može pratiti ni ostatak kontinentalnog dijela Republike

²³ Klarić, Z., Kos, G., Krešić, D. i Miličević, K. (2015). *AKCIJSKI PLAN RAZVOJA CIKLOTURIZMA*. Institut za turizam, str. 16., 17. i 23.

²⁴ *BICIKLISTIČKE RUTE U HRVATSKOJ*. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Dostupno na: <https://mmpi.gov.hr/infrastruktura/biciklisticka-infrastruktura/biciklisticke-rute-u-hrvatskoj/22604> (24.11.2023.)

Hrvatske. Tome znatno pridonose uske ceste na kojima je nemoguće označiti biciklističke staze. Problem su i prethodno spomenuti prateći sadržaji odnosno manjak istih. Većina se ugostiteljskih i smještajnih objekata i trgovina nalazi u gradu Karlovcu ili užem gradskom pojasu. Ukoliko dođe do nezgode u široj gradskoj okolini, cikloturisti će se naći u problemu kod traženja servisa za bicikl. Od ukupno 6 obrta registriranih za usluge popravka i servisa bicikala, 4 se nalazi u gradu Karlovcu, a preostali u gradovima Duga Resa i Ogulin. Razlog je svakako neisplativost otvaranja obrta u mjestima s rijetkom naseljenošću i prometom. Ovaj se problem može riješiti postavljanjem konzola s osnovnim alatom za hitne slučajeve na zabačenijim dijelovima biciklističkih ruta.

U slučaju da cikloturisti preferiraju iznajmljivanje umjesto korištenja vlastitih bicikala, na području grada Karlovca nalazi se šest lokacija s biciklima *Nextbike* sustava javnih bicikala. Dostupni javni bicikli prikladniji su za razgledavanje gradskog centra i okolice nego za dulje biciklističke rute no odlični su za posjetitelje u potrazi za jednostavnim, povoljnim i praktičnim rješenjem. Također, ovaj je sustav uveden u tristotinjak gradova u svijetu pa postoji mogućnost da mnogi međunarodni turisti već koriste ovu platformu i imaju kreirane korisničke račune što dodatno olakšava najam bicikla u stranoj zemlji. S obzirom na to da rijeke Korana i Kupa prolaze centrom grada Karlovca, *Nextbike* sustav javnih bicikala odlično je rješenje za razgledavanje riječnih obala i nasipa uz ove rijeke. Osim *Nextbike* sustava, za najam bicikala registrirani su i neki manji subjekti no u ovom trenutku niti jedan ne nudi električne bicikle za najam. Uzevši u obzir povećanu potražnju na njihov najam, potrebno je poraditi na zadovoljavanju i ovog kriterija cikloturista i razvoja turizma ovog prostora općenito.

4.1.2 Športski i rekreacijski ribolov

Športski ribolov definiran je kao sport u kojem se učesnici natječu u ribolovu prema propisanim pravilima. Ambijent, mamac i način lova razlikuju športski ribolov na moru od onog na slatkim vodama. Slatkovodne discipline su lov šarana, lov udicom na plovak, lov pastrve prirodnim mamcem i lov pastrve umjetnom muhom. Sve slatkovodne ribolovne discipline na svjetskoj razini obuhvaćaju *Fédération Internationale de la Pêche Sportive en eau douce (F.I.P.S.e.d.)*, a u

Republici Hrvatskoj *Hrvatski športsko ribolovni savez*.²⁵ Za športski ribolov na nekom ribolovnom području obavezna je prethodna nabava ribolovne dozvole. Takve dozvole izdaju ovlaštenici ribolovnog prava kojih je oko 130 u Hrvatskoj. Ministarstvo poljoprivrede putem ovlaštenika izdaje ribičke dozvole koje mogu biti jednodnevne, trodnevne, sedmodnevne ili godišnje.

Ispod se nalazi tablica 3 sa prikazom ribolovnih područja Kluba športskih ribolovaca te tablica 4 s popisom najbrojnijih ribljih vrsta koje se love na karlovačkim rijekama. Važno je istaknuti kako osim navedenih lovišta postoje i neka manja kao što su primjerice kanal Kupa-Kupa i rječice Blatnica, Kupčina, Radonja i Trebinja.

Tablica 3: Vode Kluba športskih ribolovaca Karlovac

<i>NAZIV RIJEKE</i>	<i>PREGLED RIBOLOVNIH PODRUČJA</i>
<i>Dobra</i>	od sela Bukovje Netretičko na desnoj obali do ušća u Kupu
<i>Korana</i>	od sela Dvorište do Koranskog sela (obje obale), od ušća Radonje do sela Radočaj (obje obale), od sela Radočaj do sela Goljaki (desna obala), od sela Goljaki do ušća u Mrežnicu (obje obale)
<i>Kupa</i>	od sela Levkušje do ušća Dobre (lijeva obala), od ušća Dobre do ušća stare Kupčine (obje obale), od ušća stare Kupčine do Banskog Kovačevca (desna obala)
<i>Mrežnica</i>	od slapa u Mrzlom Polju do ušća u Koranu (obje obale)

Izvor: Izrada autora temelju podataka od KŠR-a Korana. Dostupno na: <https://www.ksr-korana.hr/ribolovno-podrucje/vode-ksr-korana/>.

Tablica 4: Riblje vrste na karlovačkim rijekama

<i>NAZIV RIJEKE</i>	<i>RIBLJE VRSTE</i>
---------------------	---------------------

²⁵ *Športski ribolov*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59862>>. (27.11.2023.)

<i>Dobra</i>	dvoprugasta uklija, kalifornijska pastrva, klen, lipljan, peš, pijor, potočna pastrva
<i>Korana</i>	potočna i kalifornijska pastrva, lipljan, mladica, štika, šaran, klen, grgeč
<i>Kupa</i>	šaran, štika, som, smuđ, bijela riba
<i>Mrežnica</i>	šaran, štika, som, bijela riba

Izvor: Izrada autora na temelju podataka od KŠR-a Korana. Dostupno na: <https://www.ksr-korana.hr/ribolovno-podrucje/vode-ksr-korana/>.

Iz gore navedenih tablica može se iščitati kako su lovišta brojna i dobro rasprostranjena, s raznovrsnim ribljim vrstama. Sve četiri karlovačke rijeke mogu se koristiti za ribolovnu aktivnost, a svaka od njih specifičnih je karakteristika pa se tako ribolovci mogu odlučiti za lokaciju ovisno o vlastitim preferencijama. Ribolovna zona s ovako kvalitetnom i diferenciranom ponudom u objektivno malom radijusu specifična je turistička atrakcija grada Karlovca koja bi daljnjim razvojem mogla postati vodeći aspekt turizma na karlovačkim rijekama.

4.1.3 Vodeni sportovi

Karlovac je jedan od gradova u Hrvatskoj s najvećim izborom za ekstremne vodene sportove - rafting i kajaking. Rafting je definiran kao: „rekreacijska ili natjecateljska vožnja po riječnim brzacima u gumenom čamcu”.²⁶ Hrvatska od 2000. godine ima rafting savez, a avanturisti se u njemu mogu okušati na rijekama Cetini, Dobri, Korani, Krki, Krupi, Mrežnici, Uni i Zrmanji.

Brza i nepredvidiva rijeka Dobra se zbog pomoći snažne energije vode koju propušta hidroelektrana Gojak smatra rodnom mjestom hrvatskog raftinga, a mjesto je održavanja otvorenog prvenstva Hrvatske i hrvatskog nacionalnog prvenstva u raftingu. Unatoč iznimno povoljnoj osnovi za razvoj ovakve turističke ponude, rijeka Dobra je na karlovačkom području nakon

²⁶ rafting. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51608>. (19. 11. 2023.)

izgradnje hidroelektrane Lešće ostala bez osnovnog prirodnog resursa za rafting zbog potapanja velikog dijela slapova.

Rafting na rijeci Korani organizira turistička agencija *Rastoke Active* s polaskom u gradu Slunju, a prolazi kroz prekrasne Rastoke i nepristupačne krajolike rijeke Korane. Bez obzira na udaljenost ova aktivnost može doprinijeti i razvoju turizma grada Karlovca. Naime, organizira se kao izlet u trajanju od 4 sata, a posjet Slunju i Rastokama može upotpuniti jednodnevni izlet iz grada Karlovca. Za rafting koriste gumene čamce s kapacitetom između troje i sedam ljudi, a prethodno iskustvo i dobra fizička sprema nisu neophodni. Čamcima se prolaze brojni brzaci i slapovi, sedrene barijere i zadržavajući riječni kanjoni, a na putu se može vidjeti i nekoliko starih mlinova. Rafting je u ponudi isključivo u rano proljeće te tijekom jesenskih i zimskih mjeseci zbog visine vodostaja. Agencija osigurava svu zaštitnu opremu te odijela od neoprena za hladnije mjesece, a moguće je rezervirati i ručak u sklopu paketa. Uz rafting nudi i brojne druge aktivnosti kao što su najam električnih bicikala i *quad-a* te izleti, jahanje i slično.

Na gornjem dijelu gorskog toka rijeke Kupe u ponudi se mogu naći rafting te *kayak* safari avanture koje organizira društvo za športsko rekreativni turizam *Gorski tok d.o.o.* Rafting na Kupi moguće je i u periodima nižeg (ljetno) i u periodima višeg (proljeće, jesen, nakon kišnih perioda) vodostaja. Koriste se različiti tipovi čamaca kako bi se osiguralo autentično rafting iskustvo bez obzira na razinu vodostaja. U ljetnoj ponudi društva je i kanu odnosno *kayak* safari koji je nešto mirnija i sigurnija alternativa raftingu. U iznimno stabilnim čamcima ova aktivnost nudi opušteno razgledavanje prirodnih ljepota rijeke Kupe svim uzrastima. Tijekom otprilike 3 sata izleta, izletnici se mogu okupati, odmoriti i zabaviti.²⁷

Nešto bliže gradu Karlovcu, u mjestima Kamanje i Žakanje u organizaciji agencije *Croatia Open Land Tours DMC* i Turističke zajednice područja Kupa, 2021. godine održan je iznimno zanimljiv program pod nazivom *Dir po Kupi*. Naime, radilo se o promotivnom safari raftingu, odnosno mirnoj vožnji čamcima u svrhu druženja i razgledavanja prirode za sve dobne skupine. Za djecu se također organiziralo i arheološko istraživanje. Sudionici su se mogli i okrijepiti na obali gdje ih

²⁷ Službena internetska stranica društva za športsko rekreativni turizam Gorski tok d.o.o. Dostupno na: <https://www.gorski-tok.hr/index.html> (19.11.2023.)

je čekao lokalni kafić na plaži te štandovi s ponudom lokalnih OPG-ova.²⁸ Ovaj je projekt pobudio veliki interes javnosti čemu svjedoče objave u većini afirmiranih domaćih medija. Uvođenje ovakvih aktivnosti u stalnu turističku ponudu Kamanja i Žakanja, a po mogućnosti i drugih mjesta u gradu Karlovcu i okolici, zasigurno bi imalo potencijal za osnaživanje turizma na tim prostorima. S obzirom na to da je trajanje takvih izleta u prosjeku trajalo više od 15 sati, može se računati i na popunjavanje smještajnih kapaciteta radi odmora. To naravno znači i pozitivan učinak na mnoge druge turističke i gospodarske aspekte grada Karlovca i Karlovačke županije.

Vodene avanture na rijeci Mrežnici organizira *Terra Croatica Adventure Travel* u periodu između travnja i listopada, sa startom u mjestu Primišlje oko 1 sat vožnje udaljenom od grada Karlovca. Na *Sotar* rafting čamcima s kapacitetom do 10 ljudi, sudionici se upućuju u avanturu prolazeći 26 sedrenih barijera ove krške rijeke, a neki od najistaknutijih slapova koje prolaze na putu su Rončevića slap i drugi po visini slap na rijeci Mrežnici - Milkovića slap. Vožnja završava kod mosta u Tounjskom Tržiću to jest kod Smoljanovića slapa. U ovaj iznimno uski dio kanjona, sunčeve se zrake slabo uspijevaju probiti pa je tako karakteristična 6-7°C niža temperatura rijeke, a taj fenomen uz utjecaj snažnog vrela na tom dijelu toka doprinjeo je nastanku drugačijih sedrenih barijera i vegetacije.²⁹

Trajanje raftinga je u prosjeku 3-4 sata, a mogu mu prisustvovati i djeca od šeste godine života. Kajaci su stabilni, a tok rijeke umjeren pa je ovaj rafting paket odličan izbor za obitelji koje traže jednodnevan izlet iz grada Karlovca ili veće grupe u kojima svaki član nije nužno visoke tjelesne kondicije. Nakon iscrpljujućeg izleta, posjetioци se mogu uputiti na ručak u neki od karlovačkih restorana i nešto mirniji obilazak kulturno-povijesnih znamenitosti grada.

4.2 Kulturno-povijesne atrakcije

²⁸ "DIR PO KUPI" – PROMOTIVNI SAFARI RAFTINZI U KAMANJU I ŽAKANJU. Hrvatska turistička zajednica. (2021.) Dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/dir-po-kupi-promotivni-safari-raftinzi-u-kamanju-i-zakanju> (25.11.2023.)

²⁹ RAFTING I KAJAKING MREŽNICA GORNJI TOK ADVENTURE. Terra Croatica Adventure Travel. Dostupno na: <https://www.raft.com.hr/izleti/mreznica-gornji-tok/> (25.11.2023.)

Na priobalju rijeke Dobre nalazi se bogatstvo kulturno-povijesne baštine ogromnog turističkog potencijala. Nedaleko od Dobre nalaze se arheološka ostaci keramike iz antičkog doba te rimske utvrde koji govore o povijesnim civilizacijama ovog podneblja. Obalu rijeke Dobre krase i srednjovjekovna utvrda porijeklom iz 12. stoljeća, odnosno ostaci starog frankopanskog kaštela Novigrada. Iako više puta porušen i spaljivan, danas je u registru kulturnih dobara Ministarstva kulture Republike Hrvatske zaštićen kao kulturno dobro. Godine 1999. Ministarstvo kulture napravilo je rekonstrukciju jedne od kula te tamo sagradilo vidikovac pod nadzorom karlovačkih konzervatora.³⁰ Jedna je od najvažnijih povijesnih građevina Karlovačke županije te vrijedno kulturno dobro iznimno atraktivno turistima. Samo je nekoliko minuta od autoceste Zagreb-Rijeka, a povezan je i državnom cestom D3. Važno je istaknuti i kameni most u blizini Novigrada na Dobri, sagrađen početkom 18. stoljeća. Također je uvršten na listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske i važni spomenik povijesne mostogradnje u Hrvatskoj.

Desetak minuta lagane šetnje od gradske šetnice uz rijeku Koranu, posjetitelji mogu iskusiti čari prvog hrvatskog kina s virtualnom stvarnošću. Nakon 15 godina mirovanja, u rujnu 2023. godine kino *Edison* ponovno je otvoreno za javnost. Iznimno je značajan dio kulturno-povijesne baštine grada Karlovca, a nudi kombinaciju modernih tehnologija i tradicije. Kino Edison posebno je i po suvenirnici koja nudi lokalne suvenire i sitnice s filmskim motivima te prekrasnim parkovima za šetnju nakon gledanja filma. S obzirom na tu malu udaljenost i povezanost šetnicom, možemo reći da novi život ovog kultnog kina svakako doprinosi razvoju turizma i na rijeci Korani. U neposrednoj se blizini kina *Edison* nalazi i *Gradsko kazalište Zorin Dom*, važna karlovačka kulturna institucija sagrađena prema nacrtima Gjure Carneluttija 1892. godine.³¹ Kazalište *Zorin dom* do danas je nositelj društvene, kulturne i obrazovne funkcije grada. Kroz mnogobrojne priredbe i predstave za djecu i odrasle privlačan je mnogobrojnoj publici, a kao afirmirana institucija ima veliki potencijal za razvoj kazališnog turizma grada Karlovca. Nezaobilazna je i povijesna karlovačka jezgra u obliku pravilne šesterokrake zvijezde te crkva *Presvetog Trojstva* i franjevački samostan na Trgu bana Josipa Jelačića. Samostan nudi muzej s bogatom kolekcijom iz svoje povijesti. Navedene kulturno-povijesne znamenitosti su potencijalni pokretači razvoja

³⁰ *Novigrad na Dobri*. Društvo prijatelja Novigrada na Dobri Frankopan. <https://društvo-frankopan.hr/stari-grad/> (25.11.2023.)

³¹ Službena internetska stranica Gradskog kazališta Zorin Dom. Dostupno na: <http://www.zorin-dom.hr/> (25.11.2023.)

turističke ponude grada Karlovca, a možemo reći da idu *ruku pod ruku* s turističkom ponudom na rijeci Korani zbog neposredne blizine šetnici, *Aquatici* i gradskom kupalištu Foginovo.

Naseljen još od eneolitika i kasnog brončanog doba, na stijeni iznad rijeke Korane i mjesta Barilović smjestio se stari grad Barilović iz 15. stoljeća. Hrvatski restauratorski zavod istraživao je povijesne ostatke 12 godina pa se tako mnogo zna o životu plemićke obitelji Barilović i njihovom luksuznom životu u dvorcu. Iako devastiran tijekom povijesti, 2000. godine započinje obnova na inicijativu općine Barilović.³² Široj je javnosti manje poznat, a ne ističe se niti po nekim događajima i manifestacijama. Unatoč tome, iznimno je zanimljiva i značajna kulturno-povijesna atrakcija uz rijeku Koranu koja bi se uz dobru organizaciju itekako mogla pridružiti manifestacijama grada Karlovca odnosno Karlovačke županije.

Nedaleko od obale rijeke Kupe u gradu Karlovcu, nalazi se Stari grad Dubovac. Najistaknutija je kulturno-povijesna građevina grada Karlovca te jedna od najbolje očuvanih spomenika feudalnog graditeljstva u Hrvatskoj. Svake godine u svibnju u dvorcu se održava sajam vlastelinstva gdje posjetitelji mogu uživati u srednjovjekovnim plesovima, predstavama, kostimima i slično. U sklopu manifestacije *Zvezdano ljeto*, Stari grad Dubovac nudi i atraktivno kino pozornicu pod zvjezdanim nebom pod nazivom *Film za van*.

U blizini rijeke Mrežnice u mjestu Gornje Bukovlje, nalazi se lokalitet Crkvišće Bukovlje sa arheološkim nalazima koji datiraju s početka bakrenog doba (4500. g. pr. Kr.). Arheolozi su pronašli ostatke iz različitih povijesnih perioda, a pronađeni su i tragovi obrambenih zidina utvrde Crkvišće Bukovlje iz 4. stoljeća te obrisi crkve iz 5. stoljeća.

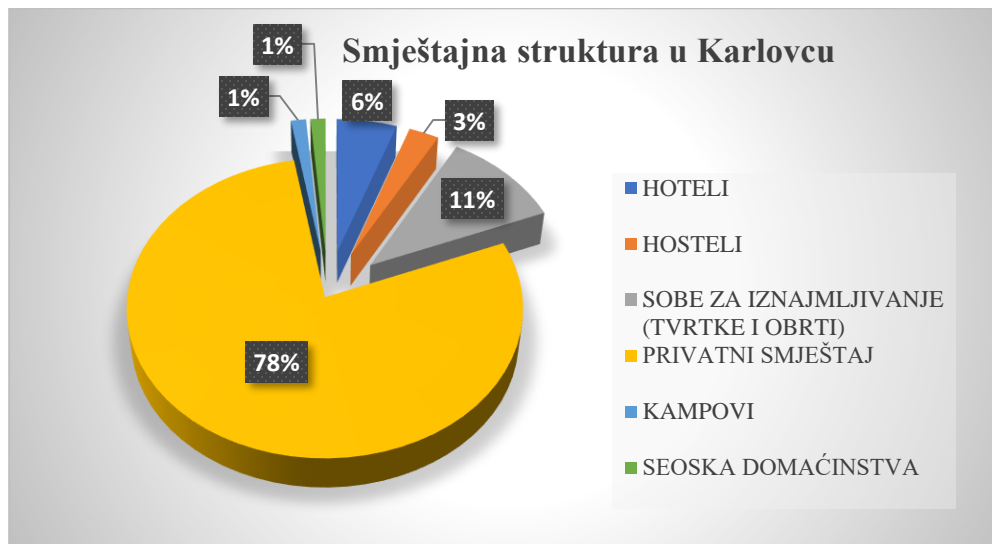
4.3 Smještajni kapaciteti

U ovom će se poglavlju detaljnije obraditi vrsta, struktura i ponuda smještajnih jedinica za turiste u gradu Karlovcu. U ispod prikazanom grafikonu može se vidjeti struktura smještajnih jedinica u aktualnoj turističkoj ponudi prema sljedećim kategorijama: privatni smještaj (78%),

³² Stari grad Barilović. Arheološki muzej u Zagrebu. (2015.). Dostupno na: <https://www.hrz.hr/index.php/djelatnosti/izlobe/1801-stari-grad-barilovi> (25.11.2023.)

sobe za iznajmljivanje u vlasništvu tvrtki i obrta (11%), hoteli (6%), hosteli (3%), kampovi (1%) i seoska domaćinstva (1%).

Grafikon 1: Smještajna struktura u trenutnoj ponudi grada Karlovca

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dostupnih na službenoj internetskoj stranici Turističke zajednice grada Karlovca.

Brojčano najzastupljeniji privatni smještajni objekti i oni u vlasništvu pravnih osoba najčešće su apartmani, kuće za odmor i sobe. Većina ih je dostupna na internetskim platformama kao što su *Booking.com* i *AirBnb*, čineći proces komunikacije i plaćanja dostupnijim stranim, ali i domaćim posjetiteljima.

Kada govorimo o ponudi u hotelskom sektoru, u gradu Karlovcu turisti mogu odsjesti u hotelima *Carlstadt* (3*), *Florian&Godler* (4*), *Europa* (3*) i *Srakovčić* (4*). Hotel *Carlstadt* smješten je u centru grada Karlovca, a kapacitet mu je 80 ležajeva (9 jednokrevetnih, 25 dvokrevetnih, 3 trokrevetne sobe i 3 apartmana). Uz niz sadržaja u ponudi ima restoran sa kapacitetom od 70 sjedišta s mogućnošću organizacije različitih događanja i svečanosti. *Florian&Godler* je butik hotel u neposrednoj blizini obale Kupe, također u centru grada Karlovca. Iz ponude se izdvaja modernim interijerom, *wellness* centrom i vrhunskim restoranom. Hotel *Europa* nalazi se uz autocestu u gradu Karlovcu, a najveći broj gostiju dolazi u aranžmanu domaćih i stranih turoperatora te sportskih klubova. Višestruki dobitnik nagrade za najbolji mali hotel kontinentalne Hrvatske, hotel *Korana – Srakovčić* smješten je uz samu obalu rijeke Korane i prekrasan stoljetni

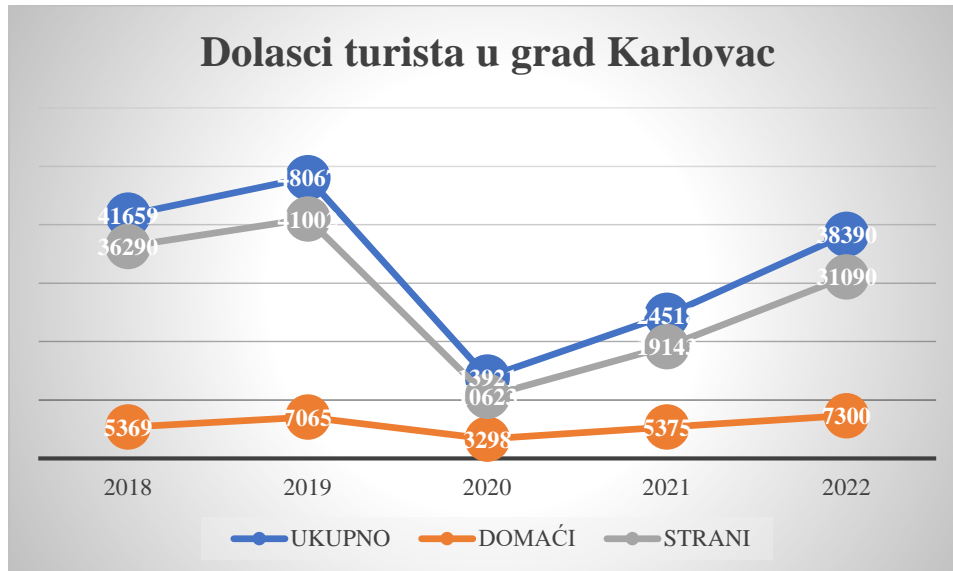
park. Sadrži 3 *deluxe* i 12 dvokrevetnih soba te 3 poslovna apartmana. U značajnoj su blizini i brojni sadržaji kao što su teniski tereni, gradsko kupališta Foginovo i šetnica uz rijeku Koranu, konjički kluba, atletski teren i slično.

Hostel *Bedem* i hostel *EVA* dio su hostelske ponude grada Karlovca. Hostel *Bedem* sadrži 149 ležajeva u 58 smještajnih jedinica, a *EVA* oko 35 ležajeva. Auto kamp *Radonja* jedini je kamp na gradskom području, a *Horseville* jedino seosko domaćinstvo. *Horseville* pruža iznimno zanimljivo i autentično iskustvo za ljubitelje konja. Posjetitelji su smješteni u tradicionalnoj hrvatskoj drvenoj kući odnosno konjskoj staji. Staklena stijena na podu kuće omogućuje pogled na konje *Lunu* i *Mensa*.

4.4 Dolasci i noćenja turista

U svrhu analiziranja turističkog kretanja na nekom području potrebno je popratiti osnovne faktore odnosno broj noćenja i dolazaka turista. U navedenom primjeru ta će se dva faktora promatrati u periodu od pet godina, od 2018. godine do 2022. godine. Ključno je napomenuti da su turistička kretanja bila u potpunosti prekinuta na globalnoj razini tijekom 2020. godine zbog pandemije virusa COVID-19. Pandemija je bila negativni šok sa snažnim utjecajem na sve dijelove ekonomskog sustava, izazivajući recesiju i ekonomski pad. Zbog povećanja nezaposlenosti, pada BDP-a i globalne krize broj dolazaka i noćenja turista i nakon 2020. godine nije dosegao rekordne brojke iz 2019. godine, no trend je uzlazan.

Grafikon 2: Dolasci turista u grad Karlovac u periodu od 2018. do 2022

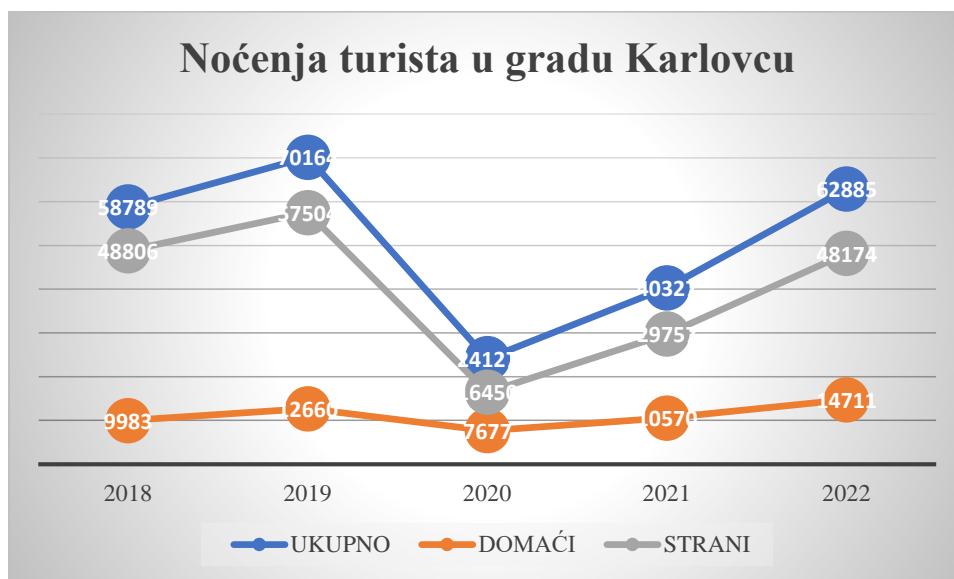

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dostupnih na službenoj internetskoj stranici Državnog zavoda za statistiku.

Iznad navedeni grafički prikaz pokazuje broj ostvarenih turističkih dolazaka u grad Karlovac u periodu od pet godina, od 2018. do 2022. godine. Također, možemo vidjeti odvojene prikaze dolazaka stranih i domaćih turista. Važno je napomenuti izbijanje globalne pandemije virusa COVID-19 početkom 2020. godine koja je snažno utjecala na sve društvene i gospodarske sfere pa tako i na turizam. Sukladno tomu, broj turističkih dolazaka u 2020. godini iznimno je nizak te će se zato kretanje promatrati u periodu prije i poslije. U promatranom periodu, 2019. godine zabilježen je rekordan broj od 48 067 turističkih dolazaka što je rast od čak 15,39% u odnosu na 2018. godinu kada je broj dolazaka iznosio 41 659. Kod stranih je turista rast iznosio 12,98%, a kod domaćih čak 31,59%. Kao što je prethodno navedeno, 2020. godina bila je obilježena pandemijom što je dovelo do pada ukupnih turističkih dolazaka za 71,04%, a pad je osobito uočljiv kod dolazaka stranih turista zbog smanjene mogućnosti međunarodnih putovanja u tom periodu. U 2021. godini možemo vidjeti porast u odnosu na prethodnu godinu, a osobito kod dolazaka domaćih turista koji su ostvarili 5 375 dolazaka, nekoliko više od 2018. godine. Možemo vidjeti kako je broj dolazaka u kontinuiranom rastu, a 2022. godine domaći turisti ostvaruju rekordan broj dolazaka u promatranom periodu sa 0,33% više nego u rekordnoj 2019.

godini. S druge strane, iako u porastu, turistička kretanja stranih turista još uvijek zaostaju za brojkama iz 2019. godine te je tako zabilježen pad od 20,13%. Možemo zaključiti da je pandemija imala značajan utjecaj na turistička kretanja u gradu Karlovcu, no podaci pokazuju oporavak turističkog tržišta u posljednje dvije godine. Unatoč tome, još uvijek nije postignut priljev turista kao u periodu prije pandemije. Globalna gospodarska kriza dovela je do općenito smanjene potrošnje na turizam i putovanja pa je kvaliteta turističke ponude važnija nego ikad za oporavak turističkog tržišta.

Grafikon 3: Noćenja turista u gradu Karlovcu u periodu od 2018. do 2022.

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dostupnih na službenoj internetskoj stranici Državnog zavoda za statistiku.

Iznad navedeni grafički prikaz pokazuje broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim jedinicama u gradu Karlovcu u periodu od pet godina, od 2018. do 2022. godine. Grafički su prikazana kretanja noćenja domaćih i stranih turista te kumulativno. Kao što je slučaj i kod turističkih dolazaka, u 2019. godini ostvaren je rekord sa čak 70 164 noćenja od čega je čak 57 504 ostvareno od strane stranih turista. U odnosu na 2018. godinu ostvaren je porast u ukupnom broju noćenja od čak 19,35%. Kao što je prethodno spomenuto, 2020. godina je bila obilježena pandemijom te je broj noćenja domaćih i stranih turista bio rekordno nizak, a u odnosu na rekordan

period zabilježen je pad od 65,6% sa ukupno 24 127 turističkih noćenja. U odnosu na 2020., u 2021. godini broj noćenja porastao je sa 16 450 na 29 757 (80,89%) kod stranih turista i sa 7 677 na 10 570 (37,68%) kod domaćih turista. U 2022. godini zabilježen je rekordan broj noćenja domaćih turista, čak 14 711 odnosno 16,20% više nego u generalno rekordnoj 2019. godini. Strani turisti u 2022. godini nisu postigli rekordan broj noćenja, no zabilježen je rast od čak 61,89% u odnosu na prethodnu godinu.

4.5 Projekt „Susret s rijekom“ - inovativno rješenje za povećanje turističke privlačnosti karlovačkih rijeka

Projekt Karlovačke županije pod nazivom *Susret s rijekom* objedinjuje gradove Karlovac, Ogulin i Ozalj kao i područja uz rijeke navedenih gradova, a sufinanciran je bespovratnim sredstvima iz Europskog fonda za regionalni razvoj u okviru *Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.* Proveden je od srpnja 2018. godine do ožujka 2021. godine. Svrha je ovog projekta aktivni doprinos zaštiti i očuvanju bioraznolikosti na područjima pod zaštitom *NATURA 2000* na rijekama Karlovačke županije. Obuhvaća ulaganje i modernizaciju turističke infrastrukture (vidikovci, šetnice i sl.) i multimedijских sadržaja kroz različite edukacijske programe i radionice. Tematske šetnice tako su izrađene na zaštićenim *NATURA 2000* područjima, u gradu Karlovcu na obali rijeke Korane, u gradu Ogulinu pokraj Đulinog ponora te u gradu Ozlju na obali rijeke Kupe. Povećanje kvalitete turističke ponude kroz edukaciju o održivom korištenju prirodnog bogatstva izvrstan je primjer pravilnog pristupa ovoj problematici. Mnoga su zaštićena područja zbog propusta označavanja i izostanka edukativnog sadržaja o istima bila oštećena neodgovornim ponašanjem posjetitelja i stanovništva. Projekt *Susret s Rijekom* obogatio je šetnicu uz rijeku Koranu inovativnim multimedijским *PandoPad*® *TOTEM* jedinicama koje posjetiteljima nude brz i jednostavan pristup edukativnom sadržaju, a svojim se dizajnom uklapaju u krajobraz te doprinose provedbi cilja održivog razvoja.³³ Tako se putem multimedijских jedinica posjetitelji mogu educirati o zaštićenim vrstama kroz holograme i interaktivni sadržaj. Nudi se i mogućnost virtualne plovidbe rijekama s virtualnim naočalama. Uz upotrebu moderne tehnologije i virtualne

³³ *Mobilni interpretacijski centri za projekt Susret s rijekom.* PandoPad. Dostupno na: <https://www.pandopad.hr/mobilni-interpretacijski-centri-za-projekt-susret-s-rijekom-cs38>. (27.11.2023.)

stvarnosti, ovaj često dosadno prikazan sadržaj dobio potpuno novo ruho privlačno široj populaciji. Važno je napomenuti da su u sklopu ovog projekta sufinancirane i dvije opširne studije bio ekološke valorizacije *NATURA 2000* područja koje su uvelike doprinijela novim, do tada nepoznatim saznanjima o vrstama flore i faune. Također, određene su mjere nužne za postizanje ravnoteže između budućeg razvoja turizma i očuvanja prirodnih resursa. Važno je istaknuti kako je projekt uvelike premašio očekivanja i značajno povećao promet koji se prati pametnim brojačima posjetitelja.

Ovaj je projekt odličan primjer uspješnog implementiranja modernih *gadgeta* i tehnologije u svrhu približavanja naizgled tradicionalnog i suhoparnog sadržaja posjetiteljima na jedinstven način. Također, od iznimne je važnosti educirati djecu o važnosti očuvanja prirodnih resursa kako bi znanje mogli primjenjivati u što ranijoj dobi pa ovaj projekt osim turističke ima i značaju edukativnu funkciju.

5 ZAKLJUČAK

Turizam je iznimno kompleksna ekonomska i društvena pojava koja utječe na sve gospodarske aspekte nekog područja, a vrijedi i obrnuto. Dakle, razvoj turizma nekog područja uvelike ovisi o njegovoj društvenoj i ekonomskoj situaciji. Riječni resursi tako imaju niz uloga u turizmu, izravnih i neizravnih. Osim u turizmu, riječni su resursi na mnogim područjima osnovni izvor života osiguravajući pitku vodu i struju. Kada govorimo o aktivnostima na rijekama, trendovi pokazuju sve veći porast potražnje za riječnim krstarenjima u Europi, a najviše na Rajni, Majni i Dunavu. Hrvatska turistička zajednica ističe važnost ulaganja resursa u riječni krusing. U Srednjoročnom planu razvitka vodnih putova, luka i pristaništa Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2031. godine napravljena je analiza sustava upravljanja vodenim putovima promatranjem sedam faktora, a svaki je od njih je ocijenjen lošijom ocjenom (u svakoj organizacijskoj jedinici postoji prostor za napredak). Osim riječnog krusinga, rijeke u Republici Hrvatskoj imaju potencijal za adrenalinske sportove poput kajakinga, raftinga, *trekkinga* i slobodnog penjanja po stijenama, športsko-rekreacijskog ribolova, kupališnog turizma te mnogobrojne aktivnosti na obalama poput cikloturizma. Grad Karlovac zbog značajnih prirodnih i kulturno-povijesnih znamenitosti i specifičnog položaja na četiri rijeke ima veliki potencijal za razvitak specifične vrste turizma – riječnog turizma. Rijekama grada Karlovca smatraju se Dobra, Korana, Kupa i Mrežnica, a po svojim se obilježjima potpuno razlikuju što dodatno pogoduje mogućnostima razvitka raznovrsne turističke ponude u riječnom turizmu. Analiza turističke ponude na karlovačkim rijekama u ovom završnom radu provedena je na osnovi tri specifične kategorije uključujući aktivnosti na rijekama, kulturno-povijesne znamenitosti i smještajne kapacitete. Pretežno zastupljene aktivnosti su cikloturizam, športsko-rekreacijski ribolov i vodeni sportovi (najčešće rafting). Utvrđeno je kako je cikloturizam koji prevladava u gradu Karlovcu rekreativni i touring tip cikloturizma čiji sudionici preferiraju kvalitetno izgrađene, povezane i označene biciklističke staze. Iako porječja karlovačkih rijeka zadovoljavaju njihove potrebe za razgledavanjem očuvanih prirodnih krajolika, biciklističke staze gotovo da i ne postoje pa se za razvoj cikloturizma u gradu Karlovcu mora uložiti u resurse neophodne za takvu turističku ponudu.

S obzirom da ovaj tip cikloturista preferira organizirane vožnje i *biciklijade*, do mogućnosti razvoja kvalitetne infrastrukturne mreže biciklističkih staza, upravo takve ponude mogu poslužiti kao stup razvoja cikloturizma na području grada Karlovca. Kulturno-povijesna baština je iznimno bogata, kao i ponuda manifestacija. Unatoč tome, postoji prostor za napredak u vidu bolje i potpunije promocije. Ponuda smještaja je raznovrsna, ali uglavnom prevladavaju tradicionalne opcije poput hotela i privatnih apartmana. Zahtjevi turista za raznovrsnim sadržajem u sklopu smještajnih objekata sve je veća, stoga postoji prostor za napredak u smislu obogaćivanja trenutne ponude s modernim i atraktivnim sadržajem.

BIBLIOGRAFIJA

ENCIKLOPEDIJE

1. Brown, T.: "Nile River", National Geographic Society,
<https://education.nationalgeographic.org/resource/nile-river/>, 2023. (26.11.2023.)
2. Enciklopedija.hr: Grand Canyon Dostupno na:
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=23093> (17.11.2023.)
3. rafting. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021 <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51608> (19. 11. 2023.)
4. Športski ribolov. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59862> (27.11.2023.)
5. *The Longest Rivers of Asia*. Dostupno na: <https://www.worldatlas.com/> (20.11.2023.)

INTERNETSKI IZVORI

1. Hrvatska turistička zajednica: "ĐIR PO KUPI – PROMOTIVNI SAFARI RAFTINZI U KAMANJU I ŽAKANJU", <https://www.htz.hr/hr-HR/dir-po-kupi-promotivni-safari-raftinzi-u-kamanju-i-zakanju>, 2021. (25.11.2023.)
2. Hrvatske Vode. (10.05.2017). Kupa – rijeka tirkiznog izvora koja izvire u nacionalnom parku. Službena internetska stranica Hrvatskih Voda. Dostupno na: <https://voda.hr/hr/novost/kupa-rijeka-tirkiznog-izvora-koja-izvire-u-nacionalnom-parku>. (20.11.2023.)
3. Ivanjski krijes. Službena internetska stranica Turističke zajednice grada Karlovca. Dostupno na: <https://visitkarlovac.hr/ivanjski-krijes/> (25.11.2023.)

4. Mekong Tourism Coordinating Office internetska stranica. Dostupno na: <https://www.mekongtourism.org/>, (18.11.2023.)
5. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture: “BICIKLISTIČKE RUTE U HRVATSKOJ”, <https://mmpi.gov.hr/infrastruktura/biciklisticka-infrastruktura/biciklisticke-rute-u-hrvatskoj/22604> (24.11.2023.)
6. Mobilni interpretacijski centri za projekt Susret s rijekom. PandoPad. Dostupno na: <https://www.pandopad.hr/mobilni-interpretacijski-centri-za-projekt-susret-s-rijekom-cs38> (27.11.2023.)
7. Novigrad na Dobri. Društvo prijatelja Novigrada na Dobri Frankopan. <https://društvo-frankopan.hr/stari-grad/> (25.11.2023.)
8. RAFTING I KAJAKING MREŽNICA GORNJI TOK ADVENTURE. Terra Croatica Adventure Travel. Dostupno na: <https://www.raft.com.hr/izleti/mreznica-gornji-tok/> (25.11.2023.)
9. Službena internetska stranica Aquatike. Dostupno na: <https://www.aquariumkarlovac.com/o-nama/> (25.11.2023.)
10. Službena internetska stranica društva za športsko rekreativni turizam Gorski tok d.o.o. Dostupno na: <https://www.gorski-tok.hr/index.html> (19.11.2023.)
11. Službena internetska stranica grada Karlovca. Dostupno na: Žugaj, R. *Hidrologija*. Hrvatsko hidrološko društvo. Dostupno na: <http://hhd.hr/o-hidrologiji/> (25.11.2023.)
12. Službena internetska stranica Gradskog kazališta Zorin Dom. Dostupno na: <http://www.zorin-dom.hr/> (25.11.2023.)
13. Službena internetska stranica HEP-a. Dostupno na: <https://www.hep.hr/> (22.11.2023.)
14. Službena internetska stranica Nacionalnog parka Krke. Dostupno na: <https://www.npkrka.hr/hr/> (24.11.2023.)
15. Službena internetska stranica Nacionalnog parka Plitvička jezera. Dostupno na: <https://np-plitvicka-jezera.hr/> (22.11.2023.)
16. Službena internetska stranica ŠRD Ogulin. Dostupno na: https://srd-ogulin.hr/old_page/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=16 (22.11.2023.)
17. Stari grad Barilović. Arheološki muzej u Zagrebu. (2015.). Dostupno na: <https://www.hrz.hr/index.php/djelatnosti/izlobe/1801-stari-grad-barilovi>

18. Statista: “Global industrial production growth between January 2019 to May 2023, by region”, <https://www.statista.com/statistics/1033936/industrial-production-growth-worldwide/>, 2023., (13.11.2023.)
19. World Bank: “Global Wealth Has Grown, But at the Expense of Future Prosperity“ <https://www.worldbank.org/> (13.11.2023.)
20. *World Population Growth Rate 1950-2023*. Dostupno na: <https://www.macrotrends.net/> (13.11.2023.)

KNJIGE I ČLANCI

1. Blažević, B.: “Turizam u gospodarskom sustavu”, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2007., str. 40.
2. Borić, T.: “Riječni krizing na Dunavu – apsolutni hit stranim turistima”, Nacional, <https://www.nacional.hr/rijecni-krizing-na-dunavu-apsolutni-hit-stranim-turistima/>, 2021. (24.11.2023.)
3. Čendo Metzinger, T., Toth, M.: “Metodologija istraživačkog rada za stručne studije”, Veleučilište Velika Gorica, 2022. str. 13.
4. Klarić, Z., Kos, G., Krešić, D. i Miličević, K. (2015). AKCIJSKI PLAN RAZVOJA CIKLOTURIZMA. Institut za turizam, str. 16., 17. i 23.
5. Prema Kaspar, C. (1975). *Die Fremdenverkehrslehre im Grundriss*. Verlag Paul Haupt, Bern und Stuttgart, str. 11.
6. Prideaux, B., Cooper, M. (2009). *River Tourism*. CAB International, str. 19.
7. *Srednjoročni plan razvitka vodnih putova, luka i pristaništa Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2031. godine*. (2022). Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. Dostupno na: <https://mmpi.gov.hr> (27.11.2023.)
8. Žugaj, R. Hidrologija. Hrvatsko hidrološko društvo. Dostupno na: <http://hhd.hr/o-hidrologiji/> (25.11.2023.)

POPIS SLIKA

Slika 1: Shematski prikaz sustava turizma.....	3
Slika 2: Grand Canyon Horseshoe Bend vidikovac u staklu	7
Slika 3: Cai Rang plutajuća tržnica u Vijetnamu.....	8
Slika 4: Kruzer na Nilu	9
Slika 5: Topografski prikaz tokova Dobre, Korane, Kupe i Mrežnice na karlovačkom području	14
Slika 6: Đulin ponor u gradu Ogulinu.....	15
Slika 7: Nacionalni park Plitvička jezera.....	16
Slika 8: Izvor rijeke Kupe	17
Slika 9: Sedrene barijere na rijeci Mrežnici.....	18

POPIS TABLICA

Tablica 1: Ocjenjivanje efikasnosti sustava upravljanja vodenim putovima.....	10
Tablica 2: Vrste cikloturista prema vrsti prometnice i tipu bicikla koji preferiraju	22
Tablica 3: Vode Kluba športskih ribolovaca Karlovac.....	26
Tablica 4: Riblje vrste na karlovačkim rijekama	26

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Smještajna struktura u trenutnoj ponudi grada Karlovca	32
Grafikon 2: Dolasci turista u grad Karlovac u periodu od 2018. do 2022.....	34
Grafikon 3: Noćenja turista u gradu Karlovcu u periodu od 2018. do 2022.	35